

Formulace cílů výzkumu na r. 2017

Oblast 1: Výzkum knižní kultury středověkých Čech – garant Kamil Boldan

Cíl 1: Průzkum proveniencí středověkých rukopisů a proveniencí a knižních vazeb inkunábulí uložených v NK. V r. 2017 se provede průzkum a zpracování proveniencí ve 100 rukopisech kmenového fondu (sign. oddělení I-XVII), ve 100 rukopisech pražské lobkowiczské knihovny (sign. oddělení XXIII) a ve 350 svazcích inkunábulí (sign. oddělení 41).

Výsledky:

J_{neimp} – článek v odborném neimpaktovaném periodiku Odras zaniklých německých soukromých knihoven patnáctého a šestnáctého století v rukopisné sbírce pražské lobkowiczské knihovny. Rukopisy z knihoven Johanna von Allendorf, Johanna Fuchsmagena, Ulricha Mercka a dalších majitelů (autor Milada Svobodová, rok uplatnění 2017)

J_{rec} – článek v odborném recenzovaném periodiku Rukopisy německých středověkých klášterních knihoven jako součást knižní sbírky Františka Josefa hraběte ze Šternberka a Manderscheidu (autor Milada Svobodová, rok uplatnění 2017)

Cíl 2: Základní výzkum knižní kultury středověkých Čech. Členové realizačního týmu budou provádět výzkum knihoven pražské univerzity a osobních knihoven univerzitních mistrů, šlechtických, církevních a měšťanských knihoven. Specializované studie budou věnovány rukopisům benediktinek v Čechách a cisterciáků v Oseku. Dalším badatelským okruhem budou středověké rukopisy v knihovnách sběratelů 18. až 20. století. Vedle toho bude prováděn průzkum středověkých bohemikálních rukopisů a inkunábulí, uložených v zahraničních knihovnách.

Výsledky:

C – kapitola v kolektivní monografii věnovaná svatojiřskému skriptoriu ve 13. a 14. století, The Change of Historical Periods. Manuscripts and Scribes from St. George's Convent at Prague Castle in the 13th and 14th Centuries, in: "Change" in medieval and Renaissance scripts and manuscripts. 19th Colloquium of the Comittée international de paléographie latine (autor Renáta Modráková, rok uplatnění 2017)

C – kapitola v kolektivní monografii věnovaná paleograficko-kodikologickému průzkumu notovaných rukopisů svatojiřského skriptoria, The Creation of Notated Manuscripts in Scriptorium of St. George's Convent at the Prague Castle in the Period of Charles IV., in: Sborník z konference Karel IV. a hudební odkaz jeho doby (autor Renáta Modráková, rok uplatnění 2017)

J_{rec} – článek v odborném recenzovaném periodiku K původu dvou iluminovaných kodexů Archivu města Plzně prozkoumá osudy sbírky rukopisů kláštera v Oseku po odsunu německých cisterciáků r. 1945/46 (autor Kamil Boldan, rok uplatnění 2017)

J_{neimp} – článek v odborném neimpaktovaném periodiku Neznámý rukopis s portrétní galerií Wettinů, který upozorní na unikátní galerii předků saského kurfiřta Kristiána I. v rukopisu pocházejícím z klášterní knihovny v Oseku (autor Kamil Boldan, rok uplatnění 2017)

J_{rec} – článek v odborném recenzovaném periodiku, který prozkoumá knihovny českobratrských literátů do konce středověku (autor Ota Halama, rok uplatnění 2017)

J_{rec} – článek v odborném recenzovaném periodiku o dvou nově objevených středověkých soupisech knih z prostředí pražské univerzity (autor Jindřich Marek, rok uplatnění 2018)

Cíl 3: Mezinárodní spolupráce při výzkumu kulturního dědictví

Členka řešitelského týmu R. Modráková se zúčastní zasedání konsorcia Text Encoding Initiative (TEI), jež se v roce 2017 uskuteční v Kanadě. Bude spolupracovat na definování standardu pro zápis provenienčních znaků u rukopisů a inkunábulí. V rámci spolupráce na databázi Einbanddatenbank bude probíhat zpracování slepotiskového knihařského nářadí českých pozdně středověkých dílen. Člen řešitelského týmu K. Boldan se zúčastní konference pracovní skupiny pro dějiny knižních vazeb, která se uskuteční v německém Augsburgu.

Výsledky za předcházející období

B – odborná kniha Václav Koranda ml. (autor Jindřich Marek, rok uplatnění 2017)

C – kapitola v kolektivní monografii věnovaná nejstarším tiskům Husových děl (autor Kamil Boldan, rok uplatnění 2017)

C – kapitola v kolektivní monografii, která na příkladu vydání policejního řádu zemského představí možnosti datování inkunábulí pomocí filigránů (autor Kamil Boldan, rok uplatnění 2017)

C – kapitola v kolektivní monografii věnovaná využití typografického média v odpustkových kampaních (autor Kamil Boldan, rok uplatnění 2017)

C – kapitola v kolektivní monografii věnovaná postojům Václava Korandy ml. ke kompaktátům (autor Jindřich Marek, rok uplatnění 2017)

Oblast 2: Hudební věda – garant Zuzana Petrášková

Realizování evidence, zpracování a prezentace hudebně historických sbírek z období let 1700 – 1900 uložených na území České republiky – garant Zuzana Petrášková

Cíl 1: Průzkum hudebně historických sbírek dosud neevidovaných v Souborném hudebním katalogu ani v databázi RISM (západní Čechy Rokycany - pokračování, severní Čechy Teplice - pokračování, východní Čechy Litomyšl – pokračování, severní Morava, Slezské zemské muzeum – nový průzkum)

Cíl 2: Pokračování plnění databáze filigránů a vydání certifikované metodiky evidence, popisu a zpracování filigránů

Cíl 3: Převod papírové dokumentace sbírek již evidovaných v Souborném hudebním katalogu

do mezinárodní databáze RISM včetně hloubkové revize. Příprava tematických katalogů takto zpracovaných sbírek (sbírka Knihovny Pražské konzervatoře – příprava katalogu hudební sbírky hraběnky Šlikové, sbírka Český Krumlov – pokračování revize oddílu duchovní hudby, historická hudební sbírka Archivu Českého rozhlasu, příprava katalogu sbírky P. Barnabase Weisse, součásti sbírky hudebnin uložené v NK ČR, katalogizace sbírky „Mozartův Památník“ do databáze RISM.

Cíl 4: Budování databáze historických hudebních tisků vydavatelství Marco Berra. Příprava studie o tomto vydavatelství (2018).

Výsledky:

N_{met} – certifikovaná metodika evidence filigránů - 2017

J_{rec} – článek v odborném recenzovaném periodiku o sbírce rukopisných hudebnin v NK ČR převedeno z roku 2016

B – vydání katalogu hudební sbírky rodiny Clam-Gallas - 2017

Přednáška na mezinárodní konferenci IAML (2017) v sekci RISM o činnostech projektu

Přednáška na mezinárodní konferenci IAML (2017): P. Barnabas Weiss, vzdělaný hudebník v multikulturní Praze

Oblast 3: Zdokonalení virtuálního badatelského prostředí Manuscriptoria – garant Zdeněk Uhlíř

Cíl 1: Pokračování ve spolupráci s chorvatskými partnery na on-line zpřístupnění děl staročeského a starochorvatského písemnictví, které vykazují genetické vztahy (korelace plných textů s obrazovými kopiemi) – agregace zdigitalizovaných obrazových dokumentů z chorvatské strany na základě smlouvy s NUK Záhřeb, validace a zahájení korelace edic starochorvatských plných textů, výběr originálních staročeských textů a příprava jejich transkripce

Cíl 2: Zařazení dalších plných textů do Manuscriptoria (dlouhodobý cíl, bude pokračovat i v dalších letech) – ověřování možností kooperace a crowdsourcingu při pořizování edic plných textů (meziinstitucionální spolupráce při tvorbě edic, využívání stážistů evropských a amerických studentských programů pro získávání volných plnotextových dat, paradata poskytovaná koncovými uživateli Manuscriptoria)

Cíl 3: Pokračování v agregaci zdrojů – Univerzitní knihovna Štýrský Hradec (průzkum digitálních dat a metadat, příprava technického postupu při agregaci), Rakouská národní knihovna (příprava technického postupu při agregaci, testování), Univerzitní knihovna Uppsala (průzkum digitálních dat a metadat v rámci švédského národního projektu ALVIN, výběr dílčích zdrojů/dokumentů, nastavení profilů OAI-PMH)

Cíl 4: Implementace rešeršního systému založeného na konceptuálním modelu dle výsledků VaV 2016 / Cíl 6 (*Vyhodnocení principů komunikace mezi digitálními úložišti a možností jednoznačného adresování fragmentů informací pro zajištění snadnějšího přístupu k informacím v plných textech edic historických dokumentů*). Navržený model využívá standardu TEI P5, jehož obsah převádí do grafů, které tvoří entity různých typů a vlastností (fragments původních textů, dokumenty, digitální obrazy, elektronické zdroje a další) a pojmenované vztahy mezi nimi. Tento inovativní přístup vytváří příležitost pro mimořádně efektivní práci s obsahem, ale otevírá i nové možnosti pro implementaci principů crowdsourcingu při tvorbě nových edic plných textů – tyto možnosti budou analyzovány.

Výsledky:

Z_{polop} – návrh, vytvoření a zpřístupnění databáze edic plných textů dle konceptuálního modelu VaV 2016 / Cíl 6

Z_{polop} – zprovoznění uživatelského rozhraní pro přístup k fulltextům soustředěvaným v Manuscriptoriu v rámci databáze

A – elektronický dokument vystavený na www.manuscriptorium.com popisující možnosti využití crowdsourcingu při tvorbě a strukturaci obsahu plných textů v oblasti historických fondů

Cíl 5: Praktická příprava pro korelaci plných textů s mapami – kódování geografických entit v plných textech historických dokumentů, příprava ke georeferencování (spolupráce s univerzitou v Jasy, Rumunsko)

Oblast 4: Webové archivy pro vědecký výzkum – garant Jaroslav Kvasnica

Cíl 1: Analýza způsobu zveřejnění metadat ve webových archivech a analýza možností zveřejnění těchto metadat pro uživatele českého webového archivu v režimu open data.

Výsledky:

J_{rec} - odborný článek v anglickém jazyce vztahující se k problematice zveřejňování open dat webových archivů

Oblast 5: Dlouhodobá ochrana digitálních dokumentů – garant Zuzana Kvašová

Cíl 1: Analýza části standardu PREMIS věnující se signifikantním vlastnostem, včetně analýzy změn těchto vlastností ve verzi standardu PREMIS 3.0

Termín signifikantní vlastnosti vyjadřuje vlastnosti, které se z hlediska dlouhodobé archivace považují za klíčové a které by měly být v průběhu životního cyklu digitálních objektů zachovány. Pro tyto účely je potřeba tyto vlastnosti zaznamenat. Aktuálně je to možné ve standardu PREMIS v opakovatelném elementu <significantProperties>. Konkrétní signifikantní vlastnosti u jednotlivých typů digitálních objektů ale tento standard neuvádí. Může být tedy

problémem určit, jaká vlastnost (počet stran, rozlišení, bitová hloubka...), objektu má být zachována i po formátových migracích. Této problematice se ve světě věnuje několik projektů. V rámci této analýzy se budeme snažit zjistit, jak a zda se signifikantními vlastnostmi pracují vybrané zahraniční repozitáře a které vlastnosti za signifikantní považují. Analýza je pokračováním výzkumu na přípravě vnitřního formátu.

Výsledek:

Analýza metadatového standardu PREMIS v souvislosti s využitím signifikantních vlastností a potřebami metadatové specifikace Národní digitální knihovny.

Cíl 2: Studie o autenticitě v rámci dlouhodobé ochrany digitálních dokumentů

Popis toho, co je v rámci Digital Preservation autenticita a jaké okolnosti jsou s ní spojeny. Proč je součástí DP a jak by se k ní mělo v rámci práce repozitáře přistupovat.

Výsledek:

J_{rec} - odborný článek popisující zabývající se autenticitou digitálních dokumentů v průběhu jejich životního cyklu (2017).

Cíl 3: Analýza aktuálně dostupných nástrojů pro identifikaci, validaci a charakterizaci

Zahrnuje více dílčích cílů. Analýza bude zaměřena na otestování dalších nástrojů nad rámec těch, které jsou pro potřeby dlouhodobé ochrany v NK ČR již využívány. Dalším krokem bude analýza jednotlivých nástrojů pro konkrétní typy operací. Výzkum se zaměří nejen na obrazová data, ale i další typy formátů, se kterými NK ČR počítá do budoucna. Výstupem bude publikovaný přehled relevantních nástrojů, řazených do třech kategorií (identifikace, charakterizace, validace) a hodnocené podle několika parametrů (jeden z nich je rychlost). Součástí bude i výzkum věnovaný formátu JPEG2000 a jeho rozšíření a způsobu využívání.

Výsledek:

J_{rec} - odborný článek věnující se formátu JPEG2000, jeho rozšíření, perspektivě, dostupným nástrojům a vlastnostem vybraných národních profilů (2017).

Cíl 4: Metodika pro vyplňování metadat definovaných Standardem NDK a řízené slovníky

Výzkum v oblasti metadat bude pokračovat zaměřením na získávání a využívání metadat pro dlouhodobou archivaci v praxi s ohledem na existující standard NDK. V metodice by mělo být předepsáno, jakým způsobem metadata získávat a jak je vyplňovat (s důrazem na užití nástrojů na identifikaci a charakterizaci, nikoliv z předem vyplněných hodnot a dále podle řízených slovníků). Metodika by měla popisovat, v jaké fázi se mají jaká metadata shromažďovat, z jakého zdroje (katalog, skener, EXIF metadata apod.) a jakým nástrojem. Součástí metodiky by měl být vznik řízených slovníků.

Výsledek:

N_{met} – metodika pro tvorbu SIP balíčku podle Standardu NDK, vytvoření kontrolovaných slovníků (2017, předpokládaná certifikace 2018)

Cíl 5: Příprava aktualizace Certifikované metodiky pro identifikátory URN:NBN

V souladu s certifikačním procesem by mělo dojít k zjednodušení celé metodiky, její doplnění o nové podmínky spojené s nasazením nového softwaru pracujícího s APIv4 a aktualizace pro plánovaný modul pro on-line periodika. Součástí aktualizace by mělo být vytvoření smlouvy o užívání.

Výsledek:

Analýza stávající Metodiky pro správu URN:NBN perzistentních identifikátorů a návrh na aktualizaci a zjednodušení metodiky společně s rozšířením o nové funkce a typy dokumentů. Na základě analýzy podání návrhu na aktualizaci certifikované metodiky pro rok 2018.

Výsledky z předchozích období:

J_{rec} - odborný článek Příprava na dlouhodobé uchovávání zvukových dokumentů v NK ČR (2017 – posunuté plnění z 2016, cíl 1 v roce 2016)

Oblast 6: Vývoj a ověřování metodik ochrany, konzervace a restaurování knihovních fondů (historických i novodobých) – vytvoření mezioborového metodologického centra restaurování a konzervace knihovních fondů – garant Petra Vávrová

Cíl 1: Průzkum fyzického stavu knihovních fondů a budování a zpřesňování znalostní databáze a elektronických formulářů

Pokračování průzkumu fyzického stavu knihovních fondů – srovnávání a korelace výsledků průzkumu fondů a výsledky jiných typů průzkumů na stejném fondu, zpřesňování zadávaných dat a údajů, jejich kategorizace. Plnění znalostní báze a statistické vyhodnocování výsledků, formulace strategických priorit na základě zjištěných výsledků. Pokračování v ověřování využití **N_{met}** certifikované metodiky průzkumu fondů s využitím vylepšené databáze a **Z_{polop}** využití znalostní databáze v péči o knihovní fondy NK ČR Collection survey (2013) v praxi a zaškolení pracovníků z jiných knihoven, aby mohli provádět průzkumy fondů také a zkvalitnila se péče o knihovní fondy v ČR obecně.

Výsledek:

N_{met} – Příprava novodobých knihovních fondů na hromadné odkyselování a kontrola kvality po odkyselování – kritéria výběru a proces zpracování (text zpracován v r. 2016, zahájení certifikace 2017)

Cíl 2: Monitoring kvality ovzduší v depozitářích NK ČR

Měření plynných polutantů v depozitářích – pokračování v různých (nových o starých) typech depozitářů, výsledky by měly sloužit k plánování nápravných opatření (využití filtrů apod.), návrhy na řešení snížení koncentrace polutantů v depozitářích

Měření odolnosti papíru a vazebních materiálů vůči světelnému záření – zaměření na přenosné skenery v badatelnách a pokračování ve sledování dlouhodobého účinku světla na materiály knihovních fondů, zejména tzv. post-radiační efekty

Pokračování souběžného měření koncentrace oxidů síry a dusíku po nastěhování historických fondů do barokního sálu, odolnosti papíru a vazebních materiálů vůči světelnému záření a sledování vlivu světelných podmínek na vlastnosti materiálů knihovních fondů

Cíl 3: Vývoj nových metodik ochrany, konzervace a restaurování knihovních fondů (historických i novodobých)

Další zkvalitňování návrhu konzervačního pracoviště se zaměřením na novodobé dokumenty, přípravu fondů na odkyselování, konzervaci a opravy a návrh dalších konzervačních postupů novodobých knižních dokumentů s návazností na hromadnou digitalizaci; průzkum barevné vrstvy iluminovaných rukopisů – pokračování; metodiky konzervace a restaurování poškozených knihovních fondů

Výsledky:

N_{met} – Metodika dokumentace fyzického stavu a různých typů poškození historických fondů, zpracování a evidence konzervátorských a restaurátorských průzkumů s využitím systému ResIS (předložení finální verze metodiky 2017, certifikace 2017-2018)

N_{met} - Metodika restaurování starých tisků před digitalizací (text zpracován v r. 2016, zahájení certifikace 2017)